

HOEFHAMER

NIEUWS

Hoefhamer Nieuwsbrief • Behoud laatste smederij Elburg! • December 2010, nr. 13, jaargang 5

De schakelketting in de Van Kinsbergenstraat, geproduceerd door Tom Boersma en Willem de Jongh.

De hellebaardiers van De Hoefhamer. V.l.n.r.: Hendrik Smit, Bram de Jongh en Henry van Loo.

Het Franse hekje van Yvo Apers.

De Hoefhamer wordt gesponsord door:
Reclamebureau Kuiper & Company
Antoine Kaldenbach Grafische Producties
Scheepswerf Balk Urk BV

DE HOEFHAMER

MUSEUMSMEDERIJ ELBURG

Hoefhamer Nieuws nr. 13

Beste donateur / vrijwilliger,

Het is hoog tijd voor een nieuwsbrief want nieuws over onze museumsmederij is er voldoende: bijvoorbeeld over het Utrechtse Smede Gildt en het Sint Eloyen Gasthuis en over het Hoefhamerproject van de sectie geschiedenis van Sg. De Nuborgh Lambert Franckens. En natuurlijk over de derde editie van de manifestatie Kerst in de Vesting, waaraan ook De Hoefhamer weer een bijdrage levert. Het bestuur wenst u dan ook veel leesplezier.

Achter de schermen

Zoals u weet bestaan de inkomsten van de stichting tot behoud... uit uw donaties, uit opbrengsten van cursussen en opdrachten (daarover straks meer) en uit de verkoop van de inmiddels befaamde Elburger vreugdewippers. Die verkoop gaat de laatste tijd zo goed dat de vrijwilligers moeite hebben om - na Open Monumentendag in september - weer een voorraadje bij elkaar te smeden. Dat is met name te danken aan de professionele presentatie van de vreugdewipper, want het eenvoudige gebruiksvormpje ziet er, geregen op een kleurige ondergrond en keurig verpakt in een doorzichtig zakje, zeer begerenswaardig uit. Met oprechte dank aan de echtgenote van onze penningmeester, Hennie van Eerd!

Opdrachten

Niet alleen de verkoop van de vreugdewippers loopt goed, ook het uitvoeren van meest kleine opdrachten brengt het broodnodige geld in het laadje. Zo zijn er dit jaar gootsteunen en luikwervels gemaakt, kandelaren voor Amnesty International geproduceerd, een fraaie schakelketting gesmeed enz, enz. Twee opdrachten waren wel heel bijzonder:

Coen van der Zwaag met zijn Zwolse 'hekwerk' in de Smedestraat te Elburg.

Hennie, bedankt!

voor de Hellebaardiers van de oudheidkundige vereniging zijn hellebaarden en kurassen gemaakt. De heren Hendrik Smit, Henry van Loo en Bram de Jongh hebben deze klus geklaard en Yvo Apers laste in opdracht van de familie F. Kunst een prachtig hekwerk in elkaar, dat nu de gevel van een woonboerderij in Zuid-Frankrijk siert. Waarvan acte!

Over hekwerken gesproken

Onlangs kwam het donateur Coen van der Zwaag ter ore dat er in Hattem een heel bijzonder hekwerk zou staan te verkommeren. Vanzelfsprekend ging hij, vergezeld van één van de bestuursleden, op onderzoek uit. Bij nader inzien was het geen hek maar een fraai gesmede geveldecoratie die ooit het pand van horlogerie H. Smid in de Diezerstraat te Zwolle sierde. Aangezien de eigenaresse het kwijt wilde, is het opgehaald. Het 'hek' zal, deels gedemonteerd, een nieuw leven krijgen.

vervolg op de achterzijde

Hoefhamerproject

Op donderdag 17 juni jl. brachten maar liefst 170 derdeklassers van Sg. De Nuborgh Lambert Franckens een bezoek aan de museumsmederij. Bij het vak geschiedenis (Willem van Norel c.s.) waren de jongelui bezig met het zgn. Hoefhamerproject. Ze volgden via de webstie www.gelderlandbinnenstebuiten.nl de ontwikkeling van de familie Hoefhamer van smid tot notaris. De praktische afronding van het project vond plaats in de binnenstad. Na een historische uiteenzetting in het Gruithuis volgden een bezoek aan De Hoefhamer en een stadswandeling o.a. naar het notaris pand van de Hoefhamerdynastie in de Noorderkerkstraat. In de smederij kregen ze een demonstratie smeden en werden ze ingewijd in de geheimen van de hoefsmid. Uw secretaris en penningmeester waren er maar wat druk mee.

Notariswoning van de familie Hoefhamer in de Noorderkerkstraat. Op de verdieping: links dienstbode Lutgertje.

Op de website staat overigens interessante informatie over de stamboom, de bezittingen enz... van de familie Hoefhamer, van Jacob Isebrandts uit de eerste helft van de 17e eeuw tot Henric Andries Hoefhamer eind 20e eeuw. En natuurlijk over allerlei functies die de Hoefhamers in de loop der tijd bekleedden: weesmeester, kerkmeester, schepen, stadssecretaris, vrederechter, zaakwaarnemer en zelfs schout van Doornspijk en Oldebroek. Authentiek zijn ook de verhalen van dienstbode Lutgertje van de Beek (1814-1888) en notaris klerk Gerrit Jan Westerink (1827-1911). De website is zeker een bezoekje waard!

Familiewapen van de Hoefhamers

Cursussen en gildeproeven

Na de zomermaanden zijn de cursussen smeden weer gestart. Op dinsdag-, woensdag- en donderdagavond wordt er lustig op los gehamerd. Sjouke van der Graaf en Henry van Loo geven les aan 'beginners' en Hendrik Smit neemt drie 'gevorderden' onder handen. Op maandagavonden stoomde onze leermeester Smit

Henry van Loo en Bram de Jongh klaar voor het doen van de gildeproeven van het Nederlands Gilde van Kunst-, sier- en/of restauratiesmeden. Tijdens deze examens wordt niet alleen het verplichte werkstuk beoordeeld maar er wordt ook gelet op behandeling van het vuur, gebruik van het gereedschap, houding achter het aambeeld, werkvolgorde en kwaliteit van de bewerkingen. De proeven zijn op maandag 15 november jl. op de NGK-werf van Huizen afgelegd, maar de uitslag is nog niet bekend. Het bestuur gaat uit van een positief resultaat gezien de kwaliteiten van de leermeester, wiens naam zo langzamerhand zo'n goede klank heeft in smedenland dat potentiële cursisten alleen naar Elburg willen afreizen wanneer ze les krijgen van 'Hendrik Smit zelf'!

Cursisten van Henry van Loo, voorjaar 2010. V.l.n.r.: Jan Vink (Urk), Heico Westerink (Zeewolde) en Henry van Loo.

Smede Gildt en St. Eloyen Gasthuys

Enige tijd geleden kreeg ons bestuurslid Tom Boersma de eervolle uitnodiging om aan te zitten aan het diner van de Broederschap van Regenten van het Utrechtse Smede Gildt. Enigszins verbouwereerd reisde Boersma op z'n paasbest af naar Boterstraat 22 tussen Dom en Mariaplaats te Utrecht. Daar werd hij ontvangen door een heuse bode, die de rijk versierde voordeur het Sint Eloyen Gasthuis open deed. De maaltijd, Hoveniers Maandag geheten, vond plaats in de prachtige Regentenzaal en bestond traditioneel uit biefstuk, brood en bier. Dit diner en de Nieuwjaarsontvangst zijn de enige gelegenheden waarvoor men geïnviteerd kan worden, alle andere bijeenkomsten en vergaderingen van het gildebestuur zijn besloten! Een uniek gebeuren derhalve. Boersma was de enige gast, weet hij zich te herinneren. 'Het was een notabel gezelschap', vertelt hij nog steeds een beetje verbaasd. 'Ik was de enige 'Jan met de pet'. De meeste aanwezigen kwamen uit het bedrijfsleven of waren jurist. Maar toen ik onze smederij ter sprake bracht en het over het smeden wilde hebben, bleek al snel dat ze daar niets van wisten. Wel heel vreemd voor een bestuur van een smedengilde! Het eten bestond uit een lekkere malse biefstuk en dikke plakken brood. Het brood moest je in de jus dopen. Er kwam geen wijn of fris aan te pas, de heren dronken bier. Deze maaltijd werd vroeger aangeboden aan arme, nooddriftige collega-smeden, vertelden ze. Vandaar! Het was die dag nogal warm, maar niemand deed z'n colbertje uit. Pas toen de voorzitter, de deken geloof ik, het te benauwd kreeg en z'n jasje uit deed, volgden de andere aanwezigen. Na het eten gingen enkele regenten kolven in een speciale zaal met kolbaan. De rest vermaakte zich met een bijzonder kaartspel dat ze 'schutjassen' noemden. Ik ben zelf niet zo'n kaarter, dus dat werd helemaal niets met

mij'. Tot zover de wel heel bijzondere ervaring van Tom Boersma. De redactie van Hoefhamer Nieuws is natuurlijk op onderzoek uitgegaan want er zijn nogal wat vragen te beantwoorden. Vragen over het gilde en het bestuur, over Eloy (Eligius), over kolven en schutjassen enz...

Ingang van het St. Eloy Gasthuis en de Smeetoren te Utrecht.

Geschiedenis

Het Smedengilde is al erg oud en – heel uniek – het is zonder onderbreking blijven bestaan tot op de dag van vandaag. Het behoort tot de oudste organisaties van ons land. In 1304 werd het bestuur van Utrecht overgedragen aan de 21 gilden, waaronder het Smede Gildt Sint Eloy, dat toen dus al (langer) bestond. Al in de dertiende eeuw waren er broedersschappen van ambachtslieden in Utrecht! Lid van het gilde waren o.a. de hoefsmeden, de slotenmakers, goud- en zilversmeden en geweer- en pistoolmakers. De Utrechtse smeden woonden waarschijnlijk in en rond de Lange en Korte Smeestraat, eertijds aan de rand van de stad. Houten huizen en smidsvuren leverden altijd brandgevaar op. In die buurt stond ook de (in 1855 gesloopte) Smeetoren, die hun was toegewezen in het geval dat de stad verdedigd moest worden. Vanaf 1440 vergaderden en feestten de broeders van het gilde in het Sint Eloyen gasthuis in de Boterstraat. Maar in en om het huis werden ook zieke en armlastige collega's en hun weduwen verzorgd en verpleegd. Het was dus ook een soort hospice.

Meer over het Utrechtse smedengilde in Hoefhamer Nieuws 14.

Kerst in de Vesting 2010

Tenslotte, beste lezers, hoopt het bestuur dat jullie tijdens Kerst in de Vesting 2010 op vrijdag 10 en zaterdag 11 december de Smedestraat weten te vinden en een bezoek brengen aan de museumsmederij. Ook dit jaar is De Hoefhamer in samenwerking met middenstanders en bewoners hét middelpunt van de meeste activiteiten in de straat.

Natuurlijk worden er paarden beslagen door de drie hoefsmeden uit Doornspijk Bart Buurkes, John Donk en Hans Platte. Ook worden er weer 'hoefburgers' gebakken op een houtgestookte oven. Gerrit Ponsteen van kwaliteitsslagerij Beekman staat borg voor topkwaliteit. Kinderen kunnen zich o.a. vermaken met spelletjes als hoepelen en hoefijzer werpen.

Kortom, voor elk wat wils en een bezoek zeker waard. Daarbij, u steunt onze museumsmederij.